

Doc. dr Marek GRUCHELSKI
Wyższa Szkoła Menedżerska, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie
Dr Józef NIEMCZYK
Instytut Badań Rynku, Konsumpcji i Koniunktury

PROPOZYCJE REFORMY WSPÓLNEJ POLITYKI ROLNEJ UNII EUROPEJSKIEJ A POLSKIE OCZEKIWANIA[®]

Najnowsze „Propozycje zmian wspólnej polityki rolnej UE na okres 2014-2020” są dość istotne i mogą mieć, jak oceniamy, niekorzystne skutki dla rolnictwa unijnego, w tym polskiego. Wymagają zatem dalszej dyskusji i modyfikacji. Oparte są na nierealistycznych założeniach: – rolnictwo nie musi być wspierane ekonomicznie (gdyż jest tak samo konkurencyjne jak działy pozarolnicze), – rolnictwo unijne jest w stanie w pełni konkurować na rynkach światowych, – wspieranie obszarów wiejskich może zastąpić wsparcie ekonomiczne gospodarstw rolnych. Z jednej strony, w „Propozycjach” nadal nie zakłada się pełnego wyrównania płatności bezpośrednich (*direct payment*) we wszystkich państwach członkowskich (UE-27), z drugiej zaś, planuje się wdrożenie tzw. programu zazieleniania (*greening*), warunkującego otrzymanie przez rolnika aż do 30% płatności bezpośrednich. Program, jak przyznaje sama Komisja Europejska, zwiększy koszty i uciążliwość gospodarowania, wzrosną również wydatki budżetowe na dalszą rozbudowę administracji rolno-żywnościowej, ale jednocześnie będzie to miało pozytywne skutki ekologiczne.

Naszym zdaniem, wdrożenie proponowanych zmian w niezmienionej formie będzie miało negatywne skutki dla rolnictwa, obniży jego konkurencyjność, potencjał produkcyjny i odbije się niekorzystnie na konsumentach żywności.

WPROWADZENIE

Kolejna, tym razem pełna, perspektywa finansowa Unii Europejskiej (UE) 2007-2013 jest korzystna dla polskiego sektora rolno-żywnościowego, mimo że możemy mieć uwagi i zastrzeżenia co do struktury dystrybuowanych środków. Zbyt dużo środków kierowanych jest na rozwój obszarów wiejskich (aż ok. 50%) zamiast na niedoinwestowane rolnictwo, za mało środków z Programu PROW jest przeznaczanych na inwestycje rolno-żywnościowe, a zbyt dużo na cele pozainwestycyjne. Niezależnie od powyższych krytycznych uwag, należy jednak podkreślić, że wsparcie finansowe (unijne i krajowe) wyraźnie zwiększyło tempo rozwoju sektora rolno-spożywczego. Utrzymanie obecnego poziomu dofinansowania polskiego rolnictwa, przetwórstwa i rynku rolno-żywnościowego po 2013 roku należy uznać za niezbędne z punktu widzenia potrzeb rozwoju społeczno-gospodarczego i polityki rolno-żywnościowej kraju. Ocenia się, że poziom finansowania polskich gospodarstw po 2013 roku, będzie zbliżony do obecnego (jednakże mniejszy jeżeli brać pod uwagę pierwsze propozycje, o ok. 30 mld euro). Na finansowanie wspólnej polityki rolnej proponuje się w tym okresie (dane w cenach z 2011 roku) - 281,8 mld euro (filar I) oraz 89,9 mld euro w filarze II (czyli ok. 25% środków ogółu środków dla rolnictwa i wsi kierowanych byłoby na rozwój obszarów wiejskich – *rural development*). Ponadto, proponuje się:

- 4,5 mld euro na badania naukowe, innowacje, zapasy żywności (*food security*), bio- gospodarkę (*bio-economy*), zrównoważone rolnictwo (*sustainable agriculture*);
- 2,2 mld euro na bezpieczeństwo (zdrowotne) żywności (*food safety*);
- 2,5 mld euro na dożywianie osób najuboższych (*food support for most deprived persons*);
- 3,5 mld euro jako rezerwę finansową na ewentualną likwidację kryzysów na rynku rolno-żywnościowym;

– 2,5 mld euro w celu neutralizacji skutków globalizacji w rolnictwie (*European Globalisation Fund to Farmers*).

Oczywiście, poza aspektami finansowymi, istotne również są inne formy wspierania sektora rolno-żywnościowego. Do nich należy zaliczyć np. upraszczanie zbyt skomplikowanych procedur administracyjnych, w tym weterynaryjnych, które w obecnej perspektywie finansowej nastroczają dużych trudności producentom, a w niektórych przypadkach ograniczają produkcję w gospodarstwach rolnych.

W niniejszym artykule, chcemy zająć się kwestiami ważnymi dla następnej perspektywy finansowej 2014-2020. Zachęcając do tego opublikowane propozycje wspólnej polityki rolnej po 2013 roku, które jakkolwiek mogą ulec pewnej modyfikacji przed ich ostatecznym przyjęciem w przyszłym roku, to najprawdopodobniej nie zmienią się w zasadniczych kwestiach. Polska administracja rolna i rolnicy nie są w pełni zadowoleni z tych propozycji, gdyż niestety nie uwzględniają one wielu naszych oczekiwań i postulatów, przekazywanych Komisji Europejskiej w 2008 roku i później, w ramach tzw. przeglądu wspólnej polityki rolnej (*Health Check of the CAP*). Pisaliśmy na ten temat na łamach niniejszego pisma¹ [3, 4].

Celem artykułu jest próba uświadomienia (poprzez dokonaną analizę), że proponowane przez Unię Europejską zasady wspólnej polityki rolnej na okres 2014-2020, powinny być zmodyfikowane, ponieważ proponowany system będzie zbiurokratyzowany, drogi i oparty na nieuzasadnionych założeniach.

¹ Por. np. M. G., J. N. – Jaka wspólna polityka rolna Unii Europejskiej po 2013 roku; na ile odpowiadać będzie realnym potrzebom? *Postępy Techniki Przetwórstwa Spożywczego*. Nr 1/2009. Por. również – Polski sektor rolno-żywnościowy po akcesji do Unii Europejskiej; znaczenie wsparcia finansowego sektora. *Postępy Techniki Przetwórstwa Spożywczego*. Nr 2/2010, [3, 4].

UNIJNE PROPOZYCJE ZASAD WSPÓLNEJ POLITYKI ROLNEJ PO 2013 ROKU²

System płatności bezpośrednich (najważniejsze propozycje)

• Proponuje się wprowadzenie, najpóźniej w 2019 roku systemu **jednolitej płatności do hektara**, a więc do powierzchni gospodarstwa. System ten jest, więc, podobny do uproszczonego systemu płatności SAPS (*single area payment scheme*), funkcjonującego w Polsce i w większości nowych państw członkowskich (UE-12). Nowy system ma być jeszcze bardziej, niż obecnie, powiązany i warunkowany przestrzeganiem przez rolników zasad wzajemnej zgodności (*cross-compliance rules*), np. w odniesieniu do ochrony środowiska, dobrostanu zwierząt gospodarskich (*animal welfare*), co może zwiększyć uciążliwość gospodarowania rolniczego;

• Proponuje się jedynie częściowe wyrównanie różnic w płatnościach bezpośrednich pomiędzy państwami UE. Przyjmuje się, że tylko o jedną trzecią zmniejszy się tę różnicę, pomiędzy średnią 90% poziomu płatności w całej Unii (UE-27), a np. państwem, w którym płatności są niższe od poziomu 90%. Zatem, nadal w danym państwie członkowskim płatność będzie niższa o 2/3 dawnej różnicy. Komisja Europejska proponuje dalsze wyrównywanie tych różnic dopiero po 2020 roku. Jest to, chyba najpoważniejszy problem polskiej administracji rolnej, która będzie zapewne starała się wywalczyć większe ustępstwa dla Polski w tym zakresie. Zarysowuje się tu główny punkt nieporozumienia pomiędzy tzw. starymi państwami członkowskimi (UE-15), otrzymującymi ukształtowane historycznie wysokie płatności bezpośrednie, a nowymi (UE-12);

• Istotne jest, że aż 30% środków, poza tzw. **płatnością podstawową** do hektara będzie mogło być przeznaczone w danym państwie członkowskim na działania ekologiczne (**zazielenianie – greening**) (poza gospodarstwami prowadzącymi produkcję ekologiczną), polegające min na: – utrzymaniu w gospodarstwie trwałych użytków zielonych, – na dywersyfikacji upraw, (tzn. polegającej na uprawie co najmniej 3 roślin uprawnych), – na odłogowaniu 7% użytków rolnych (stanowiących tzw. obszar aktywności pro-ekologicznej). Może to stanowić duży problem, zwłaszcza dla gospodarstw większych obszarowo i bezinwentarzowych, a więc wąsko wyspecjalizowanych;

• Tylko do 5% płatności może być stosowane do gospodarstw położonych na **obszarach z ograniczeniami naturalnymi** (obecnie ONW – obszary o niekorzystnych warunkach gospodarowania);

• Młodzi rolnicy (do 40 lat) będą mogli otrzymywać płatność o 25% wyższą przez okres pierwszych pięciu lat gospodarowania. Komisja Europejska szacuje, że w Polsce dotyczyć to będzie 27,5 tys. rolników;

• Drobni rolnicy (kilkuhektarowi) będą mogli korzystać z uproszczonych procedur wsparcia (*the scheme for small farmers*), otrzymując rocznie kwotę 500-1 000 euro

na gospodarstwo. Będą zwolnieni z obowiązku ekologizacji gospodarstwa oraz będą ich obowiązywały mniejsze rygory przy przestrzeganiu zasady wzajemnej zgodności;

• W gospodarstwach bardzo dużych płatności zostaną ograniczone; gospodarstwo będzie mogło otrzymać najwyżej 300 000 euro. Kwota płatności będzie niższa o:

- 70% przy wartości od 250 000 – 300 000 euro,
- 40% przy wartości od 200 000 – 250 000 euro,
- 20% przy wartości od 150 000 – 200 000 euro;

• **Płatności nie będą przyznawane właścicielom gospodarstw, jeśli ich suma stanowić będzie mniej niż 5% wpływów z działalności pozarolniczej tych właścicieli.**

Zasady interwencji na rynku rolno-żywnościowym

Proponuje się zachowanie dotychczasowych systemów interwencji rynkowej, w tym dopłat do prywatnego przechowywania produktów rolno-żywnościowych. Jednocześnie proponuje się wprowadzenie nowej klauzuli ochronnej na wypadek kryzysu na rynku rolno-żywnościowym, spowodowanego np. skażeniem chorobotwórczymi istotnej części towarów żywnościowych.

Planuje się zniesienie od 30 września 2015 roku limitowania (kwot) produkcji cukru, na wzór znoszonych z dniem 1 kwietnia 2015 roku limitów produkcji mleka.

Zasady wspierania rozwoju obszarów wiejskich

Zamiast trzech tzw. osi obecnie wspieranych w odniesieniu do obszarów wiejskich (gospodarczej, środowiskowej oraz społecznej), w nowej perspektywie finansowej proponuje się sześć szczegółowych kierunków wsparcia, a mianowicie:

- wspieranie transferu wiedzy i innowacji,
- wzmacnianie konkurencyjności,
- promowanie organizacji łańcucha żywnościowego (zwłaszcza integracja pionowa – dopisek autorów) i zarządzanie ryzykiem,
- odtwarzanie, ochrona i wzmacnianie ekosystemów,
- wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami i gospodarowania niskoemisyjnego,
- wspieranie aktywności produkcyjno-usługowej; ograniczanie ubóstwa.

Wydaje się, że proponowane zmiany wspólnej polityki rolnej UE są dość istotne i mogą mieć znaczące reperkusje dla praktyki gospodarczej w sektorze rolno-żywnościowym. Propozycje te, w porównaniu do obecnej perspektywy finansowej (2007-2013), wydają się być bardziej istotne niż zmiany jakich dokonano w obecnej perspektywie w porównaniu do lat 2000-2006. Tym bardziej niezbędna jest dyskusja nad propozycjami, ich modyfikacją, zwłaszcza ze strony nowych państw członkowskich (w tym Polski), biedniejszych i słabiej rozwiniętych gospodarczo niż państwa UE-15.

SKUTKI EKONOMICZNE PROPONOWANYCH ZMIAN WSPÓLNEJ POLITYKI ROLNEJ

To, że skutki ekonomiczne (ale również np. społeczne czy ekologiczne), proponowanych zmian wspólnej polityki rolnej

² Patrz – Legal proposals for the CAP after 2013 (European Commission. Agriculture and rural development) <http://ec.europa.eu/agriculture/cap-post-2013/legal-proposals/index_en.htm> [2].

są dość istotne potwierdza Ocena opublikowana przez Komisję Europejską³ [1].

Obecnie unijne rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo wytwarza 1,6% PKB oraz absorbuje 5,4% ogółu zatrudnionych. Rolnictwo i lasy stanowią 84% powierzchni UE, zatem odgrywają istotną rolę w gospodarce ziemią oraz w konserwacji naturalnych zasobów. Rolnictwo uwalnia do atmosfery 10,3% gazów cieplarnianych, co oznacza spadek o 22% w porównaniu do 1990 roku co stanowi 17,4% całego spadku emisji tych gazów⁴ [1].

Poza wymienionymi, można wyodrębnić następujące skutki wspólnej polityki rolnej w wyniku wdrożenia propozycji na lata 2014-2020:

- nowe zasady wspierania sektora rolno-żywnościowego spowodują, nieznaczne obniżenie po 2013 roku pomocy, dla takich państw członkowskich jak – Holandia, Belgia, Włochy, Grecja, Cypr, Dania, Słowenia, Niemcy, Francja. Wzrośnie natomiast dość istotnie, bo o ok. 30% dla Słowacji, Portugalii, Rumunii, na Litwie, Łotwie i Estonii;⁵

- wzrost kosztów *zazieleniania* będzie dotyczył 79% gospodarstw rolnych UE (92% w Polsce). Średni koszt *zazieleniania* będzie wynosił w odniesieniu do całej UE od 33 do 41 euro na hektar, w tym 17 euro z tytułu utrzymywania trwałych użytków zielonych. Średnio na 1 gospodarstwo rolne w UE będzie wynosił od 1041 do 1280 euro. Wynika z tego, że koszty *zazieleniania* będą istotnie obniżały dochody rolnicze, co jest szczególnie obciążające dla biedniejszych państw unijnych w tym Polski.⁶ Naszym zdaniem, proponowane zasady *zazieleniania*, spowodują poza wzrostem kosztów, „usztwywienie” gospodarowania rolniczego i zakłócą organizację, zwłaszcza w gospodarstwach wyspecjalizowanych;

- Komisja Europejska przyznaje, że zwiększy się uciążliwość administrowania nowymi rozwiązaniami proponowanymi w ramach zmian wspólnej polityki rolnej. Jej zdaniem, dotyczyć to jednak będzie jedynie pierwszego roku (*In the first year of implementation of the new system, there would be an administrative burden ...*). Komisja dostrzega jednak możliwość harmonizacji i uporządkowania występujących

rozwiązań, poprzez znaczącą poprawę efektywności, ograniczenie kosztów administracyjnych, ułatwienie kontroli.⁷ Naszym zdaniem, taka teza jest mało prawdopodobna i mało przekonująca. Wydaje się, że wręcz przeciwnie, uciążliwość i koszty administrowania w sektorze rolno-żywnościowym wzrosną;

- Komisja Europejska uważa, że niezależnie od potwierdzonych negatywnych skutków zmian wspólnej polityki rolnej w następnej perspektywie finansowej, osiągnięte zostaną dalekowzroczne cele, a mianowicie:

- nastąpi poprawa w zakresie optymalizacji i trwałości produkcji żywności (wzrost dochodów rolniczych w stosunku do pozarolniczych, wzrost wydajności rolnictwa w porównaniu do reszty świata, stabilizacja cen rolniczych i żywności);

- zrównoważone będzie zarządzanie zasobami naturalnymi i oddziaływanie na klimat (oddziaływanie na emisję gazów cieplarnianych, zapobieganie erozji składników organicznych w glebie, rozwój bioróżnorodności, oddziaływanie na zasoby i jakość wody);

- nastąpi przyspieszenie w rozwoju regionalnym poprzez wspieranie zatrudnienia i likwidację biedy na obszarach wiejskich, tak aby dochody *per capita* na tych obszarach były porównywalne z dochodami w całej gospodarce.⁸

Naszym zdaniem, te optymistyczne prognozy Komisji Europejskiej są mało prawdopodobne.

ZAKOŃCZENIE – WNIOSKI

Pierwsze oceny propozycji zmian wspólnej polityki rolnej UE na lata 2014 – 2020 (w tym w oficjalnych wypowiedziach przedstawicieli polskiej administracji rolnej) są zbyt optymistyczne. Uważa się mianowicie, że:

- Zmiany mają w niektórych aspektach charakter kosmetyczny, zwłaszcza w odniesieniu do postulatów (w tym polskich) pełnego wyrównania poziomu płatności bezpośrednich we wszystkich 27 państwach członkowskich;

- Niepokojąca jest z punktu widzenia nowych, biedniejszych państw członkowskich zapowiedź stopniowej likwidacji w przyszłości płatności bezpośrednich (*direct payment*) na rzecz rozwoju obszarów wiejskich (*Rural development policy would focus on climate change and environment with certain temporary measures to support the phasing-out of direct payment*).⁹ Propozycja zastąpienia polityki wsparcia sektora rolno-żywnościowego, zwłaszcza rolnictwa, polityką rozwoju obszarów wiejskich jest przedwczesna z uwagi na nadal występujące niedokapitalizowanie rolnictwa w tych krajach. Jest rzeczą nieuzasadnioną przeznaczanie aż 30% płatności bezpośrednich na *zazieleniania*. Poza tym, jest to instrument wieloaspektowy, bardzo trudny do stosowania i bardzo uciążliwy, zwłaszcza dla niektórych gospodarstw rolnych;

- Wskutek wprowadzanych zmian nastąpi rozbudowa administracji rolno-żywnościowej, co jest sprzeczne z przedkładanymi Komisji Europejskiej polskimi postulatami. Już obecne przepisy i rygory administracyjno-weterynaryjne,

³ Patrz - Ocena wspólnej polityki rolnej do 2020 roku – *Impact Assessment. Common Agricultural Policy towards 2020* – Commission Staff Working Paper. Brussels, XXX SEC(2011) 1153. Podstawowym miernikiem skutków proponowanych zmian jest tzw. wskaźnik FNVA (*Farm Net Value Added*) w przeliczeniu na roczną jednostkę pracy – AWU (*Annual Work Unit*). FNVA = produkcja w gospodarstwie – wewnętrzne zużycie produktów w gospodarstwie + dotacje – podatki – spadek wartości. Generalnie biorąc, udział wsparcia zewnętrznego (dotacji) w dochodach rolników unijnych ciągle maleje, np. spadł on z 39% w latach 1986-1988 r. do 23% w latach 2007-2009 (s. 9, 12 Oceny ...). Komisja Europejska uważa, że niezbędne jest odchodzenie od wsparcia bezpośredniego rolnictwa (*direct payment*) w najbliższej perspektywie finansowej, tj. już przed 2020 rokiem, na rzecz wspierania obszarów wiejskich, w celu przystosowania sektora do funkcjonowania bez wsparcia – s. 44 Oceny ... [1].

⁴ Patrz – Ocena ... – *Impact Assessment Common Agricultural Policy ...* op. cit., 10, [1].

⁵ Patrz – Ocena ... – *Impact Assessment Common Agricultural Policy ...* op. cit., 49, [1].

⁶ Patrz – Ocena ... – *Impact Assessment Common Agricultural Policy ...* op. cit., 56.

⁷ Patrz – Ocena ... – *Impact Assessment Common Agricultural Policy ...* op. cit., 52, [1].

⁸ Patrz – Ocena ... – *Impact Assessment Common Agricultural Policy ...* op. cit., 82, 83, [1].

⁹ Patrz – Ocena ... – *Impact Assessment Common Agricultural Policy ...* op. cit., 44.

rozbudowane procedury w instytucjach obsługi rolnictwa są bardzo trudne do realizacji i wręcz ograniczają rozwój produkcji rolnej;

- Liberalizacja systemu limitowania (kwotowania) produkcji mleka i cukru jest kwestią dyskusyjną z punktu widzenia polskich rolników. Może to powodować, między innymi, destabilizację oraz wahania cen tych produktów i ich przetworów, np. w zależności od warunków pogodowych i urodzaju. Tymczasem, wielu polskich producentów, zwłaszcza mleka, jest mocno zadłużonych w związku z realizowanymi inwestycjami i wahania cen, a tym samym przychodów ze sprzedaży, mogą istotnie utrudniać w niektórych okresach spłatę zaciągniętych kredytów;

- Za korzystne rozwiązanie należy uznać uproszczenie procedur wspierania gospodarstw drobnotowarowych (*the scheme for small farmers*), których liczba jest w Polsce znacząca;

- Naszym zdaniem idea *zazielenienia w swojej istocie niewątpliwie pozytywna*, nie może być jednak wdrażana mechanistycznie w każdym przypadku, bez brania pod uwagę faktu czy dane gospodarstwo ma do tego warunki, czy nie. Idea *zazieleniania* powinna przede wszystkim wychodzić naprzeciw potrzebom ochrony powierzchni marginalnych w gospodarstwach, takich jak podmokłe łąki i bagna, nieużytki, gleby piaszczyste, gleby szczególnie narażone na erozję itp.

Reasumując, uważamy, że planowane zmiany wspólnej polityki rolnej UE na okres 2014 – 2020 powinny być zmodyfikowane, ponieważ proponowany system jest:

- **zbiurokratyzowany**, zmuszający do dalszej rozbudowy administracji rolno-żywnościowej a w konsekwencji **uciążliwy** dla producentów żywności, zwłaszcza dla rolników;

- **drogi**, zarówno z punktu widzenia wydatków budżetowych (na rozbudowę systemu administracyjno-kontrolnego), jak i z punktu widzenia producentów, zwłaszcza rolników. Obniżyć będzie ich dochody, efektywność gospodarowania i konkurencyjność unijnej żywności;

- **oparty na nieuzasadnionych założeniach**, np.:

- rolnictwo może konkurować z działami pozarolniczymi i nie musi być wspierane ekonomicznie;

- rolnictwo europejskie (produkty rolno-żywnościowe) może w pełni konkurować na rynkach światowych;

- wspieranie rozwoju obszarów może zastąpić bezpośrednio wsparcie rolnictwa i rynku rolno-żywnościowego.

Zgoda na takie myślenie i taką politykę rolno-żywnościową Komisji Europejskiej, nieuchronnie spowoduje stopniowe ograniczanie (wyłączanie) potencjału produkcyjno-ekonomicznego rolnictwa europejskiego, spadek jego konkurencyjności i wzrost importu żywności. Wydaje się, że tak liberalne rozwiązania jakie proponuje Unia Europejska, wdrażane w Polsce na obecnym etapie rozwoju sektora rolno-spożywczego byłyby szkodliwe zarówno dla producentów produktów rolno-żywnościowych jak i ich konsumentów.

LITERATURA

- [1] **Commission Staff Working Paper – Impact Agricultural Policy Towards 2020**. Brussels, XXX SEC(2011) 1153.
- [2] **European Commission. Agriculture and rural development – Legal proposals for the CAP after 2013**. <http://ec.europa.eu/agriculture/cap-post-2013/legal-proposals/index_en.htm>.
- [3] **GRUCHELSKI M., NIEMCZYK J. 2009. Jaka wspólna polityka rolna Unii Europejskiej po 2013 roku; na ile odpowiadać będzie realnym potrzebom?** Postępy Techniki Przetwórstwa Spożywczego. Nr 1, 111-115.
- [4] **GRUCHELSKI M., NIEMCZYK J. 2010. Polski sektor rolno-żywnościowy po akcesji do Unii Europejskiej; znaczenie wsparcia finansowego sektora**. Postępy Techniki Przetwórstwa Spożywczego. Nr 2, 103-107.

THE REFORM PROPOSALS OF THE EUROPEAN UNION COMMON AGRICULTURAL POLICY AND POLISH EXPECTATIONS

SUMMARY

The newest Proposals of changing the European Union Common Agricultural Policy for the period of years 2014-2020 are essential and may have adverse influence on European Union Agriculture including the Polish agriculture. We believe that they require further discussions and modifications. These reforms are based on the unrealistic assumptions: that EU agriculture is ready to compete on world markets (it does not require economic assistance), or that support for rural areas may replace economic support for farms. The proposals do not contain the condition to equalize direct payment among 27 member countries of the European Union. Simultaneously, it is planned to implement the greening program, which allows to gain up to 30% of direct payments. This program, according to European Commission, will increase the costs and arduousness of farm management, the budget expenses for the further development of agro-food administration although it will have positive ecological results. We believe that the implementation of proposals in unchanged form will have a negative impact on agriculture which will lose its competitiveness and productive potential. This will also have negative influence on food consumers.